

Вітання з 90-річним ювілеєм «Геологічного журналу»

90 років тому вийшов у світ перший випуск першого тому «Геологічного журналу». З наукових періодичних видань України у галузі наук про Землю він має найдовшу історію. Обкладинку першого випуску першого тому журналу показано на рис. 1 — усі статті мають українське та англійське (чи німецьке) резюме.

Зауважимо, що «Геологічний журнал», згідно з офіційним веб-сайтом, заснований у березні 1934 р. Проте на останній сторінці першого випуску зазначено, що його було «Здано до друкарні 31.VII.1934 р. Підписано до друку 25.IX.1934 р.» (Геологічний журнал, 1934, 169 с.). Мабуть, рішення стосовно заснування журналу було прийняте у березні, а безпосередньо журнал вийшов у світ у вересні. Це нагадує різнобій у позначенні точної дати заснування Української академії наук (УАН). На офіційному веб-сайті НАН України вказано дату 27 листопада 1918 р., що відповідає даті першого Спільного зібрання УАН. Утім справжня дата заснування УАН закарбована на її малій печатці (14.XI.1918), що була затверджена у грудні 1918 р. на 3-му Спільному зібранні УАН. Це дата ухвалення Гетьманом Павлом Скоропадським Закону про заснування УАН [Вибрані..., 2011]. У будь-якому випадку у 2024 р. «Геологічному журналу» виповниться 90 років. Упевнені, що ця ювілейна дата не залишиться поза увагою геологічної спільноти.

Стисло зупинимось на окремих історичних подіях, які, на наш погляд, передували заснуванню «Геологічного журналу». У 1918 р. був створений Український геологічний комітет (Укргеолком) у складі Міністерства Торгівлі і Промисловості, який дав початок Державній службі геології та надр Міністерства екології та природних ресурсів України. Директором Укргеолкому було призначено В.І. Лучицького, на той час професора університету Св. Володимира [Старостенко и др., 2017; Лічков, 1919], який у 1946—1949 рр. очолював редакційну колегію «Геологічного журналу».

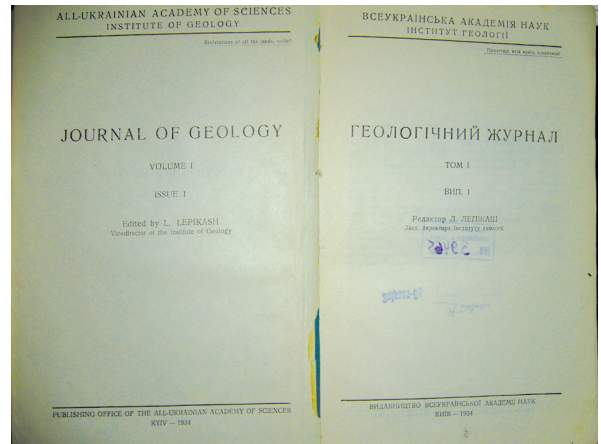

Рис. 1. Титульні сторінки першого випуску першого тому «Геологічного журналу» (1934, т. I, вип. 1).

Укргеолком займався систематизацією всієї відомої геологічної літератури, що накопичувалась в Україні, та підготовкою її Каталогу [Справоздання..., 1919]. Геологи працювали, накопичували важливу геологічну інформацію про територію України, готували відповідні звіти та статті, багато з яких публікували в журналі «Вісник Української Районової Геолого-Розвідкової Управи» (1930, вип. 15). У той час кафедра геології (очільник П.А. Тутковський) Фізико-математичного відділу Всеукраїнської академії наук (ВУАН) видавала «Геологічні Вісті» [Національна..., 2013].

Майже до кінця 1920-х років постійний

Citation: Congratulations on the 90th anniversary of the Geological Journal. (2024). *Geofizicheskiy Zhurnal*, 46(1), 92—95.

Publisher Subbotin Institute of Geophysics of the NAS of Ukraine, 2024. This is an open access article under the CC BY-NC-SA license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>).

періодичний журнал з питань геології в Україні був відсутній. Ця ситуація могла змінитися тільки за умови створення наукового геологічного центру, наприклад Інституту, який на високому професійному рівні зміг би регулярно видавати та контролювати подібний журнал. Ситуація змінювалася на краще починаючи з 1926 р., коли в Києві був створений Український науково-дослідний геологічний інститут Народного Комісаріату освіти УРСР. У 1931 р. Інститут було передано до складу ВУАН.

У липні 1930 р. на сесії Ради ВУАН було ухвалено постанову про об'єднання дрібних кафедр і комісій у цикли. Зокрема деякі науково-дослідні установи Фізико-математичного відділу були об'єднані у Геолого-географічний цикл, який почав видавати «Журнал геолого-географічного циклу ВУАН». Останній протягом дворічного існування (1931—1933) вийшов у восьми випусках, в яких авторство значної частини публікацій належало співробітникам Українського науково-дослідного геологічного інституту. Цей журнал, як зазначено у редакційному вступі до першого випуску «Геологічного журналу» (рис. 2), був «частково попередником» останнього.

Після реорганізації структури ВУАН у 1934 р. було створено Інститут геології (з 1939 р. — Інститут геологічних наук АН УРСР), який об'єднав у своєму складі Український науково-дослідний геологічний інститут, Кафедру гідрології, Кабінет геології та Геологічний музей, які існували як самостійні установи Геолого-географічного циклу [Інститут..., 2012; Старостенко, Коболєв, 2023]. У тому самому році Інститут геології почав систематично видавати «Геологічний журнал». У різні роки його редакційну колегію очолювали видатні вчені-геологи: І.А. Лепікаш (1933—1934), М.Г. Світальський (1934—1937), К.О. Бойко (1937—1938), Е.С. Бурксер (1938—1939), Б.І. Чернишов (1939—1946), В.І. Лучицький (1946—1949), К.І. Маков (1949—1953), С.П. Родіонов (1953—1963), М.П. Семененко (1963—

1968), Я.М. Белєвцев (1969), Є.Ф. Шнюков (1977—1992), П.Ф. Шпак (1992—1996), П.Ф. Гожик (1997—2020). Слід зазначити чималий внесок у становлення міжнародного статусу журналу, зокрема входження до основних міжнародних наукометричних баз Web of Science та Scopus, члена-кореспондента НАН України О.Б. Климчука, який очолював редакцію в останні три роки (2020—2023). У 2023 р. головним редактором було призначено Т.І. Понаровську.

Звертаємо увагу, що велика частина публікацій «Геологічного журналу» починаючи з 1934 р. присвячена екологічним питанням, пов'язаним зі збереженням природного середовища [Оппоков, 1934а—в; Чирвінський, 1934], з водою [Бабинєць, 1948а,б; Маков, 1948а,б; Цапенко, 1948], кліматом [Новик, 1948] і природними розсолами [Бурксер, 1948а,б]. У розділі «Наукова хроніка» журналу значну увагу приділяли результатам виконання польових геологічних робіт. Наприклад, у першому випуску журналу наведено інформацію «З робіт геологічної бригади комплексної експедиції ВУАН на чернігівському поліссі влітку 1933 року» (Геологічний журнал, 1934, т. I, вип. 1). На сьогодні «Геологічний журнал» — престижне періодичне наукове видання з проблем геологічної науки і практики, яке висвітлює результати оригінальних досліджень, теоретичні розробки,

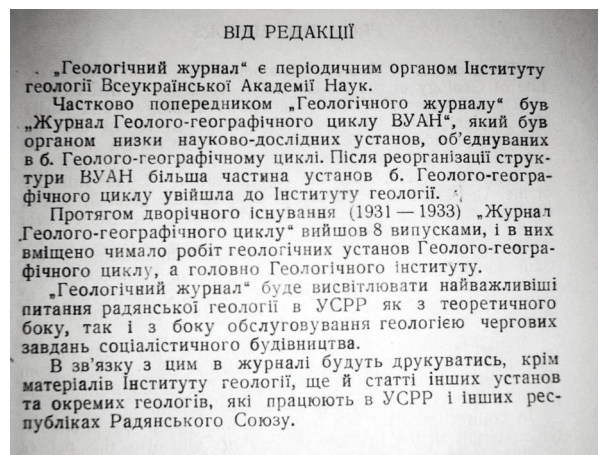

Рис. 2. Редакційний вступ до першого випуску «Геологічного журналу» (1934, т. I, вип. 1, с. 5).

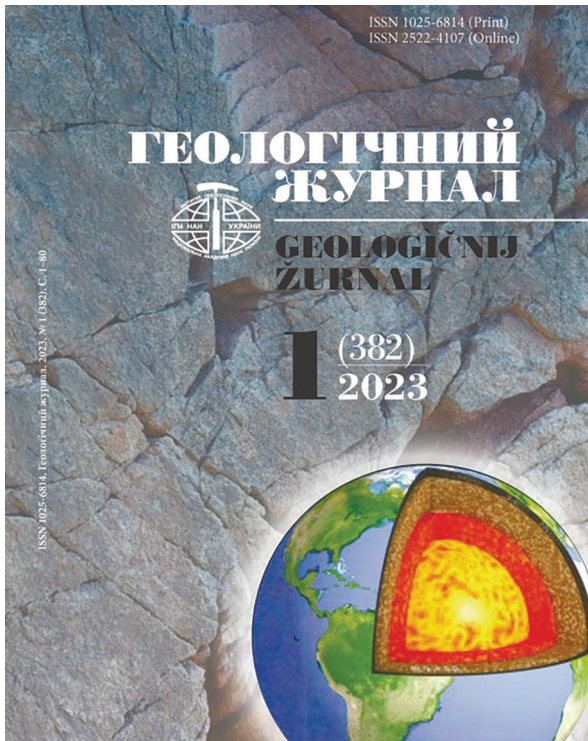

Рис. 3. Сучасний вигляд обкладинки «Геологічного журналу» за 2023 рік, т. 382, вип. 1.

узагальнюючи огляди, дискусійні питання, нові концепції, гіпотези, а також новини про наукове життя, біографічні матеріали тощо. Видавнича політика журналу спрямована на відбір і презентацію високоякісних публікацій, що дало можливість редколегії досягнути неабияких успіхів у медійній сфері поширення наукової геологічної інформації та глобального обміну знаннями задля розвитку геологічної галузі України. Підкреслимо, що «Геологічний журнал» дозволяє авторам і заохочує їх розміщувати в мережі Інтернет рукописи статей як до їх подання в редакцію, так і

під час редакційного опрацювання, що сприяє виникненню продуктивної наукової дискусії та позитивно позначається на оперативності та динаміці цитування опублікованого матеріалу.

Як представники редколегії «Геофізичного журналу» засвідчуємо, що «Геологічний журналу» має високий авторитет серед науковців і практиків геологічної спільноти України. На нашу думку, завдяки високому рівню наукових публікацій «Геологічний журнал» отримав статус науково-теоретичного фахового видання категорії Б у Переліку МОН України, в якому публікують результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора наук та доктора філософії. Журнал індексується численними міжнародними бібліографічними та наукометричними базами, зокрема базою Scopus. Втім сучасний етап розвитку геологічної галузі України висуває на порядок денний нові виклики і проблеми, які потребують творчого осмислення і обговорення на сторінках журналу. Тому вважаємо за доцільне звернути увагу редакційної колегії на змістовне насичення журналу зазначеними проблемами, щоб він і надалі був носієм усього нового та прогресивного у царині вітчизняної геології.

Від імені редколегії «Геофізичного журналу» та співробітників Інституту геофізики ім. С.І. Субботіна НАН України вітаємо творчий колектив «Геологічного журналу», а також усіх його авторів і читачів, коло яких з кожним роком стає все ширшим, з 90-ю річницею виходу в світ першого номера. Бажаємо всім миру, добра, благополуччя та нових креативних ідей.

В.І. Старостенко, В.П. Коболєв

Список літератури

- Бабінець А.Є. Моршинські мінеральні води. *Геол. журн.* 1948а. Т. IX. Вип. 1-2. С. 193—204.
- Бабінець А.Є. Провінції мінеральних вод Закарпаття. *Геол. журн.* 1948б. Т. IX. Вип. 3. С. 57—64.
- Бурксер Є.С. Метаморфізація морських солей в процесах гіпергенезу. *Геол. журн.* 1948а. Т. IX. Вип. 4. С. 5—18.
- Бурксер Є.С. Природні ресурси броду та йоду в Україні. *Геол. журн.* 1948б. Т. IX. Вип. 1-2. С. 145—154.
- Вибрані наукові праці акадєміка В.І. Вернадського. Т. 1. Володимир Іванович Вернадський і Україна. Кн. 1. Науково-організаційна діяльність (1918—1921).* Київ, 2011, 256 с.
- Інститут геологічних наук Національної академії наук, 1926—2012.* Київ: Вид. ІГН НАН України, 2012, 40 с.
- Лічков Б.Л. Історія утворення Українського Геологічного Комітету. *Вісник Українського Геологічного Комітету.* 1919. Вип. 1. С. 1—8.
- Маков К.І. Гідрогеологічні райони Українського кристалічного масиву. *Геол. журн.* 1948а. Т. IX. Вип. 3. С. 65—69.
- Маков К.І. Матеріали про умови формування тріщинних вод Українського докембрію. *Геол. журн.* 1948б. Т. IX. Вип. 1-2. С. 183—197.
- Національна академія наук України. 1918—2013. Хронологія.* Київ: Фенікс, 2013, 528 с.
- Новик К.О. Клімат кам'яновугільного періоду. *Геол. журн.* 1948. Т. IX. Вип. 1-2. С. 229—234.
- Опшочков Є.В. Дійсне випаровування з площі водозабору р. Дніпра. *Геол. журн.* 1934а. Т. I. Вип. 2. С. 3—35.
- Опшочков Є.В. Київські берегові осуви та боротьба з ними. *Геол. журн.* 1934б. Т. I. Вип. 1. С. 39—60.
- Опшочков Є.В. Фізично-географічний нарис УСРР. *Геол. журн.* 1934в. Т. I. Вип. 1. С. 7—38.
- Справоздання Українського Геологічного Комітету за 1918 рік. *Вісник Українського Геологічного Комітету.* 1919. Вип. 1. С. IV—VIII.
- Старостенко В.І., Гинтов О.Б., Ентин В.А. Український геологічний комітет: 100 лет со времени создания. *Геофиз. журн.* 2017. Т. 39. № 6. С. 144—151.
- Старостенко В.І., Коболев В.П. До 60-річчя Відділення наук про Землю НАН України. Частина 1. Історичний нарис розвитку природничих наук від заснування Академії наук України до створення Відділу наук про Землю і Космос АН УРСР (1918—1962 рр.). *Геол. журн.* 2023. № 4 (382). С. 81—105.
- Чирвїнський В.М. Деякі спостереження над швидкістю росту яру в районі Пушкінського парку в Києві. *Геол. журн.* 1934. Т. 382. Вип. 2. С. 37—45.
- Цапенко І.І. До питання про перспективи водопостачання правобережної частини Молдавської РСР та Ізмаїльської області. *Геол. журн.* 1948. Т. IX. Вип. 1-2. С. 205—216.